

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

No 2

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 948 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 29-fevralda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Ilm-fanga baxshida umr	10
Baxtiyor Islamov	
Kichik biznesni rivojlantirishda "yashil" iqtisodiyotni keng tatbiq qilishning ahamiyati	12
Gulnora Abdurahmonova Kalandarovna, Sanjar Baxodirovich G'oiptazarov	
Brand Capital as a Determinant of Institutional Prestige and Student Choice in the Higher Education System	18
Zufarova Nozima Gulamiddinova	
Inson va atrof-muhit dialektikasi: nomutanosiblik ko'rsatkichlari va ekologik muammolar	26
Butaboyev Maxammadjon Tuychiyevich, Maxmudov Nosir Maxmudovich	
Yashil budjetlashtirish va uni O'zbekistonda joriy etish istiqbollari	32
Meylev Obid Raxmatullayevich, Gofurova Kamola Xayrulla qizi	
Iqtisodiyotda ta'lim va fan integratsiyasining asosiy yo'nalishlari	37
Yormatov Ilmidin Toshmatovich	
Transport vositalari va yo'llar turizm transport infratuzilmasini rivojlantirishning muhim omilidir	41
Agzamov Shaxboz Akmalovich	
Bank xizmatlarini raqamlashtirish orqali samaradorligini oshirish	46
A. X. Salamov	
Biznes-reja baliqchilik xo'jaligi rivojlanishi uchun asos sifatida	50
Dosmurotova Shaxista Kengashovna	
Mamlakatning investitsiyaviy jozibadorligi va uning lizing munosabatlari rivojlanishi bilan bog'liqligi	57
Axmediyeva Aliya Toxtarovna	
Turizmni rivojlantirish imkoniyatlari	65
Ziyadullayev Ilhom Narkabilovich	
Tijorat banklari depozit operatsiyalari samaradorligini oshirish muammolari va ularni bartaraf etish yo'llari	69
Shamsiyev Nodir Muratovich	
Hududlarni rivojlantirishda xorijiy investitsiyalarning samaradorligini oshirish masalalari	74
Shagzatov Oybek bahodirovich	
Hududlar biznes muhitini rivojlantirish va samarali boshqarish yo'nalishlari	78
Davlatov Sanjar Abdimannonovich	
Ijtimoiy rivojlanish xulq-atvor paradigmasida yoshlarning tadbirkorlik faoliyatini tartibga solishning nazariy asoslari	82
Mirzatov Baxtiyor Toxirovich	
Korxonalar innovatsion faoliyatida raqamli transformatsiyaning muhim yo'nalishlari	86
Yuldasheva Kamola Miraliyevna	
O'zbekistonda agroturizmni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish (Buxoro viloyati misolida)	91
Yoriyeva Farangiz Murodillayevna	
Innovatsion tadbirkorlik muhitini kompleks baholashda xalqaro tashkilotlar tajribasi	96
Nazarova Umida Avazovna	
Turizm faoliyatini davlat tomonidan tartibga solish samaradorligini oshirishning ayrim usullari	100
Mirzaxodjayev Alisher Botirovich	
Globalashuv sharoitida transchegaraviy suv resurslardan samarali foydalanishni boshqirish	105
Mirzayev Musurmon Umidullayevich	
Surxondaro viloyati iqtisodiyotida kichik biznes va tadbirkorlikning o'ri va ahamiyati	110
Fayziyeva Aziza Azamat qizi	
Ta'lim muassasalarida xarajatlarni moliyaviy nazorat etishning samaradorligi tahlili	115
Eshonqulov Davlatjon Rajabboyevich	
Ta'minot zanjirini boshqarishda transport logistikasi usullarini takomillashtirish	121
Zoxidova Nazokat Berdimurot qizi	
Blokcheyn texnologiyasida xavfsizlik masalalari	125
Mamadiyarov Zokir Toshtemirovich	

Развитие цифровой трансформации банковского сектора Республики Узбекистан.....	131
Абдурахманова Матлуба Махамдаминовна	
Asosiy fondlarni hisoblash va baholash usullarini takomillashtirish istiqbollari.....	137
Rixsimbayev Odiljon Qobiljonovich	
Marketingda tovar harakati tizimini optimallashtirish va modellashtirish	143
Sherzod Xolmurodovich Pardayev, Kamola Abdujabborovna Pardayeva	
Iqtisodiy rivojlanish uchun strategik taqsimlash strategiyalari: Investitsion Fond Portfellarning qiyosiy tahlili.....	150
Sultonboeva Munira bahodirovna	
Soliq munosabatlarining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati: ilmiy-nazariy qarashlar.....	156
Axrorov Zarif Oripovich, Saidmurodov Feruz Sodiqjon o'g'li	
Взаимосвязь инвестиционной стратегии с оценкой эффективности инвестиционного проекта	161
С. С. Алиева, А. Назаров	
Erkin iqtisodiy zonalarining faoliyati va boshqaruv mexanizmini takomillashtirish.....	169
Sheraliyeva Saida Azatovna	
Xizmat safari xarajatlari hisobining huquqiy asoslari	172
Ergashev Sarvar Xudoynazarovich	
Инклюзивное образование и его особенности.....	177
Зайнутдинова Умида Джалоловна	
Jismoniy shaxslarning mol-mulk va yer soliqlarini hisoblash va undirish samaradorligini oshirish yo'llari.....	181
Qurbonov Muxiddin Abdullayevich	
Mamlakatda soliq qarzdorligi vujudga kelishining asosiy sabablari va ularni qisqartirish yo'llari.....	186
Hakimov Ulug'bek Furqat o'g'li	
Mulk qiymatini baholash tushunchasi, baholash obyektlari, baholanadigan qiymat turlari.....	190
Izbosarov Boburjon Bahriddinovich, Yoqubboyev Ilhomjon G'ulomjon o'g'li	
O'zbekistonda sug'urta xizmatlarining zamonaviy transformatsiyasi.....	195
G. Adilova	
Biznes subyektlarida samaradorlik masalalarini o'yinlar nazariyasi usuli bilan baholash.....	199
Mardiyev Nurali	
Yengil sanoatda "lean production" konsepsiyasini tatbiq etishning amaliy jihatlar.....	205
Yaxyayeva Inobat Karimovna	
Soliq salohiyatini baholash usullari va ularning tadbirkorlik subyektlari faoliyatiga ta'siri tahlili	209
Borotov Sharofiddin Jumaqul o'g'li	
Ko'chmas mulk bozorini baholashning institutsional asoslari	215
Ishonqulov Nizamjon Fayzullayevich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm xizmatlarini rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari.....	223
Amriyeva Shaxzoda Shuxratovna	
O'zbekistonning bank-moliya tizimi hamda unda Islom moliyasi instrumentlarini jalb etishdagi joriy tendensiyalar	228
Eshimov Alisher Dasmurodovich	
Tashqi savdoda notarif usullarni qo'llashning iqtisodiy oqibatlarini aniqlash metodologiyasi (rivojlangan davlatlar tajribasi)	236
Norqobilov Akobir Iso o'g'li	
Reklama xizmatlari va uning subyektlar samaradorligini oshirishdagi imkoniyatlari.....	242
Rabbimov Elbek Abdulloyevich	
Ijtimoiy siyosatni amalga oshirishda sog'liqni saqlash tizimini moliyalashtirish asoslari	247
Imonqulov Nuriddin Qo'shmon o'g'li	
Tijorat banklari biznes ekotizimini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	252
Shoymardonov Orziqul Jo'ra o'g'li	
Majburiy tibbiy sug'urtaning vujudga kelishi va o'ziga xos xususiyatlari.....	258
Kenjayev Soxib Sayfiyevich	
O'zbekiston Respublikasida zamonaviy soliq ma'murchiligini joriy etish orqali budjet-soliq siyosati samaradorligini yanada oshirish	262
Yuldasheva Shaxnoza Xojiakbar qizi	
Jahon iqtisodiyotining barqaror rivojlanishida derivativlar bozorining roli	268
Shokirov Mirkamol Mirolim o'g'li	

Boshqaruv hisobida mas'uliyat markazlarini tashkil etish masalalari	276
Sobirov Otabek Olimjonovich	
Davlat moliyasini boshqarishda moliyaviy nazorat usullaridan samarali foydalanish yo'llari	279
Kultayev Farxod Shavkatovich	
Tijorat banklari foydasi va rentabillik ko'rsatkichlariga ta'sir etuvchi omillar tahlilini takomillashtirish	283
Normo'minov Temurbek Sheraliyevich	
O'zbekiston Respublikasida tijorat banklari aktivlar sifatini oshirish yo'llari	286
To'ychiyev Otabek Shamshiyevich	
Venchur kapitalining mohiyati va O'zbekistonda venchur tizimini rivojlantirishning institutsional asoslari.....	290
Tadjibayeva Nigora Gulomjonovna	
Innovatsiyalar: zamonaviy iqtisodiyot uchun innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash zarurati.....	295
Malikova Dilrabo Muminovna, Tursunov Jahongir Ulug'bek o'g'li	
Budjet daromadlarining shakllanishida egri soliqlarning ta'sirini ko'p omilli ekonometrik modellashirishda tahlil qilish.....	299
Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi	
Aksiyadorlik jamiyatlarida investitsion jozibadorlikni oshirish yo'llari	304
Abdullayev Boburjon Akbaraliyevich	
Barcha tadbirkorlik subyektlariga teng raqobat sharoitini yaratishda soliq imtiyozlarining o'rni	308
Akbarov Akmalxon Akrom o'g'li	
Hisob siyosati va unda biologik aktivlar hisobini yoritib berish tartibini takomillashtirish	312
Mirzayeva Nargiza Batirovna	
Talabalarining oilali bo'lishiga ta'sir etuvchi omillarga iqtisodiy baholashda yangicha yondashuv.....	316
O. U. Shomurodov, A. A. Suyarov, Z. U. Uroqov, J. S. Urazov, A. T. Ablahatov	
Ways to Use the Experience of Foreign Countries in Creating a Beneficial Business Environment for Entrepreneurship And Improving Taxation.....	321
Mukhlisa Ikramova	
Aholi turmush darajasini oshirishda moliyaviy savodxonlikning o'rni va iqtisodiy rivojlanishga ta'siri	327
Yusupov Muhammadali Soxib o'g'li, J.D. Xojiyev	
Temir yo'l sanoat korxonalariida ijtimoiy-mehnat munosabatlarini boshqarish bo'yicha xorijiy tajriba.....	331
Kadirova Sharofat Amonovna	
Механизм внедрения аутсорсинговой деятельности в АО “Ўзтемирйўлйўловчи”	334
Н. Э. Кахарева	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni yanada rivojlantirish investitsiyalarni jalb qilishda xorijiy mamlakatlar tajribasi	339
Sharipov Bobur Anvar o'g'li	
“STEKLOPLASTIK” MJCHning bozordagi strategik holatini tahlil qilish	344
Musyeva Shoira Azimovna	
Agrar sektorda ekologik toza mahsulotlarni ishlab chiqarishning nazariy masalalari	350
M. Sh. Nazarova, Z. S. Kazakova	
Methodological Foundations of Bank Lending and Classification of Factors Affecting the Features of Obtaining Loans.....	355
Raxmanova Laylo bahodirovna, A. Karimova	
Agrosanoat klasterlarda tovar-moddiy xaziralar samaradorligini KPI orqali baholash uslubiyati	359
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich	
Faol tadbirkorlar faoliyatida kambag'al oilalarni iqtisodiy-ijtimoiy holatini yaxshilash imkoniyatlari.....	364
Salamov Ibrohim, Nazarova Maryam Sharifovna, Kazakova Zulayxo Saloxiddinovna, Jonibekov Faxriddin Beknazarovich, Kudratov Rizo Turdibayevich, Ulmasova Oygul Baxtiyorovna, Xamdanova Nasiba Ablakulovna, Xudayberdiyeva Ma'rifat Umarovna	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar strategiyasi tahlilining o'ziga xos xususiyatlari	371
Tursunova Shaxnoza Farxod qizi	
Процессы цифровизации АО “Hududgazta'minot”	375
Хусанов Кахрамон Нишонович	
O'zbekistonda aholi turmush darajasini oshirish yo'llari.....	380
Abdullayeva Madina Kamilovna, Eldorbekov G'ofurbek Iskandarbek o'g'li	
Aholi farovonligini oshirishda tadbirkorlik subyektlari uchun kredit tizimini takomillashtirish mexanizmi.....	383
Bobayev Isroiljon Abdinabiyevich	

Mamlakatga jalb qilingan xorijiy kapitalning tovarlar va xizmatlar importi salohiyatiga ta'sirini ekonometrik modellar bilan baholash.....	388
Saydullayev Azamat Jo'raqul o'g'li	
O'zbekistonda bank xizmatlari raqobatbardoshligini baholash mazmuni va o'ziga xos xususiyatlari.....	396
Sh. Madraimov	
Kapital bozorida sug'urta kompaniyalar institutsional investor sifatida	399
Xasanova Lola Mamasharifovna	
Yangi O'zbekiston strategiyasida institutsional islohotlarni yanada chuqurlashtirish va ko'p funksiyali raqamlashtirishning ilmiy asoslari	402
B. B. Berkinov	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari orqali jinoiy yo'l bilan olingan daromadlarni legallashtirish mexanizmlari	411
G'afurov Umidjon Bahodir o'g'li	
Rivojlangan mamlakatlarda kekxa fuqarolarning bandligini oshirish kam ta'minlangan aholi qatlamini qo'llab-quvvatlash usuli sifatida (Yaponiya tajribasi misolida)	415
Karimov Bekzodjon Iloxomovich	
Tashqi savdoni oshirishda boj-tarif siyosatini takomillashtirish mexanizmlari	422
Pardayev Ilhomjon G'ulomjon o'g'li	
Финансы или корпоративные финансы	428
Уринов Бобур Насиллоевич	
In Ensuring Economic Development in the Country Green Economy and its Features	434
Akhunova Shakhistakhon Nomonjanovna, Abdusattorova Mokhirabonu Abdugoppor kizi	
Tijorat banklarining investitsiya faoliyatini rivojlantirish yo'nalishlari	439
Jo'rayev O'ktam Panji o'g'li	
Сокращение уровня бедности в Узбекистане	445
Амирджанова Ситора Суннат кизи	
Paxtachilik sohasida ishlab chiqarish jarayonlari samaradorligini oshirishning innovatsion yechimlari va uning foydaga ta'sirini baholash	450
S. B. Inoyatov	
Tijorat banklarida muammoli kreditlar bilan ishlash amaliyotidagi muammolar va ularni barataraf etish yo'llari.....	455
Maxmudov Rahimjon Hamid o'g'li	
Mahalliy budjet daromadlarining nazariy va ilmiy asoslari	462
O'lokulova Feruza Mansurovna	
Kambag'allikni qisqartirish – aholi turmush farovonligini ta'minlashning muhim omili	465
Usmanov Baxodir Baxtiyorovich	
Raqamli marketingni rivojlantirish zaruriyati	471
Xalmuxamedova Zebaxon Babaxanovna	
Tijorat banklari o'rtasidagi raqobatni rivojlantirish orqali fond bozorida aksiyalar narxini barqarorligini ta'minlash istiqbollari	475
M. Yuldosheva	
Konchilik sanoati korxonalarida innovatsion faoliyatni rivojlantirish mexanizmlarining ilmiy-nazariy asoslari	482
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
O'zbekistonda banklar moliyaviy xizmatlari va ular sifatining amaldagi holati tahlili	489
Mirzayev Mirza Abdullayevich	
Oliy ta'lim muassasalarining iqtisodiy samaradorlikning raqobatbardoshligini instituttsional tahlil qilish mexanizmi.....	494
Saydullayeva Saodat Abdumajidovna	
Integrasiya sharoitida to'qimachilik sanoatining rivojlanishi	501
Ziyayeva Muhtasar Mansurdjanovna	
Auditorlik tekshiruvini tashkil etish va o'tkazish jarayonlarini takomillashtirish	505
Karamatova Noiba Husnitdinovna	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashning nazariy jihatlarini	512
Mamatov Mamajan Axmadjonovich	
Экономическое сознание и экономическое мышление: теоретический анализ.....	519
Пардаев Мамаюнус Каршибаевич, Мухаммедов Мурод Мухаммедович	

O'zbekiston respublikasi tijorat banklari tomonidan qurilish korxonalarini kreditlashni takomillashtirish yo'llari	524
Sultonov Baxram Begdullayevich	
Роль искусственного интеллекта в современных технологиях медиаобразования в высших учебных заведениях.....	528
Самигова Гуландом Абдужаббаровна	
Talabalarga moliyaviy yordam dasturlari va ularning ta'lim sifatiga ta'siri	536
Mirzayeva Muhliisa Ubaydullo qizi	
Mintaqaviy investitsion jozibadorlik va investitsion siyosat: nazariy talqin	541
Muminov Akmal Tulkunovich	
Mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida oliy ta'lim tizimining ta'siri	545
Nasimov Adiz Azamat o'g'li, Baxtiyorova Jasmina Jasurovna, Axrorov Zarif Oripovich	
Respublikada fermer xo'jaliklarga xizmat ko'rsatishni rivojlantirish va agroxizmatlar bozorini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash imkoniyatlari	550
Shukurov Ilxom Safarboyevich	
Turli mamlakatlarda oliy ta'limni moliyalashtirish yo'llari	557
Umarova Moxigul Maxmayunus qizi	
Dehqonchilikni innovatsion asosda rivojlantirishning xorijiy tajribasi.....	562
Yuldashev G'iyos Turabekovich	
Tijorat bank xizmat turlarini islomiy bank xizmatlari orqali rivojlantirish istiqbollari	566
Bayjanova Gozsal Sarsengaliyevna	
Qishloq xo'jaligi mahsulotini baholash va hisobga olishning uslubiy jihatlarini takomillashtirish	572
Boltayev Abror Sayitmuradovich	
Секреты интересного урока в начальной школе	579
Гараева Олеся Владимировна	
Iqtisodiyotni barqaror rivojlanishda yashil iqtisodiyotning o'rni.....	582
Ibragimova Gulchehra Toxirovna	
Mahsulot va xizmatlarni raqamli transformatsiyasini amalga oshirish algoritmi.....	586
Kucharov Abrorjon Sobirjanovich, Bobojonov Azizjon Babaxanovich, Abdurakhmonov Abdumalik Abdurashidovich	
O'zbekiston Respublikasining soliq tizimi mamlakatda yashirin iqtisodiyot ulushini qisqartirish vositasi sifatida.....	593
Nabiyev Feruz Nurmurodovich	
Fundamentals of Innovative Management and its Organizational Control	599
Akramova Aziza Abduvohidovna, Maqsudov Bunyod Abdusamatovich	
Moliyaviy menejment tizimini rivojlantirishda raqamli marketingdan foydalanishning afzalliklari.....	604
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich	
Оценка экономической эффективности использования фотоэлектрической тепловой установки.....	608
Жураев Ислон Рахматович, Юлдошев Исроил Абриевич, Жураева Зухра Исламовна	
Ilmiy darajali kadrlar tayyorlash sohasida xalqaro tajriba.....	614
Fazliddinov Shohruh Shamsiddinovich	
Turizm infratuzilmasi va uning tarkibiy tuzilishi	621
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li	
Oliy ta'lim xizmatlari bozorining rivojlanishi sabablari.....	625
Abdukadirova Kamola Azimovna	
Mintaqada turizm sohasini rivojlantirishda xorijiy mamlakatlar tajribalari	629
Isomiddinov Inomjon Qurvonali o'g'li	
Ichki turizmni rivojlantirish bo'yicha infrastruktura holati	636
Dehqonov Burxon Rustamovich	
Soliqqa tortish maqsadida kadastr qiymatlarini aniqlash mexanizmlarini takomillashtirish yo'llari.....	642
Kamilov Abror Anvarovich	
O'zbekistonda uylarning energiya samaradorligini oshirish.....	647
Dodiyev Fozil O'rkurovich	
O'zbekistonda talant menejmentni tatbiq etish istiqbollari.....	653
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida tibbiyot sohasini moliyalashtirish istiqbollari.....	658
Muxammadiyev Ramz Zoirjon o'g'li	

Bulutli texnologiyalardan foydalangan holda resurs xarajatlarini optimallashtirish: tahlil va boshqarish	663
Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li, Karabayev Rustam Zafarovich	
Milliy iqtisodiyotni rivojlanishida sug'urta institutlarining tutgan o'rni.....	673
K. A. Sharipov, D. Jo'rayev	
Tadbirkorlik nazariyasining evolyutsion talqini.....	678
Aripov Oybek Abdullayevich	
Enhance Export Potential of Private Entrepreneurship and Small Venture.....	683
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi	
Mintaqa barqaror rivojlanishini cheklovchi ekologik omillar tahlili.....	690
Adilova Marg'uba Tursunaliyevna	
Improving the Efficiency of Industrial Enterprise Activities in the Age of Digital Technologies	698
Avloqulova Sadoqat Sobirjon qizi	
A study of green marketing practices in the retail industry – Advantages and disadvantages.....	705
Davronova Zilola Gulomovna	
Tijorat banklarining korporativ xizmatlarini transformatsiyalash jarayonini rivojlantirish.....	709
Farmanova O'g'li Aliqul qizi	
Davlat moliyaviy nazorat tizimini rivojlantirish istiqbollari.....	715
Maxmudov Azamat Normuradovich	
Xorijiy banklarning moliya injiniringi mahsulotlari va rivojlanish istiqbollari	721
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
O'zbekistonda turizm xizmatlari imkoniyatlari: muammo va yechimlar	727
Fayziyev Oybek Raximovich, Xalikov Saydilla Abdraxmanovich	
Sanoat klasterlarini shakllanishining simulyatsiya modelini yaratish	734
Xakimov Ziyodulla Axmadovich, Axmedova Rayxona Jasurbek qizi	
Hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning xususiyatlari va ustuvor yo'nalishlari	741
Tolibjon Qazaqov Sharifjon o'g'li	
Raqamli iqtisodiyotda zamonaviy texnika va texnologiyalarning xususiyatlari.....	747
Xusanov Ulugbek Nishanovich	
Biologik aktivlar va qishloq xo'jaligi mahsuloti joriy hisobini tashkil etish bo'yicha xorijiy tajribalar	752
Yusupova Mahfuza Baxtiyor qizi	
Mulkchilikning iqtisodiyotdagi ahamiyatini qiyosiy tahlil qilish (O'zbekiston va Shvetsiya misolida)	757
Odil Norboyev	
Ipoteka krediti riskining ayrim nazariy jihatlarini.....	761
Xamraqulova Gulnozaxon Faxriddin qizi	
Xalqaro turizm bozorining rivojlanish tendensiyalari va unda O'zbekistonning ishtiroki.....	764
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, Bobobekova Nargiza Baxtiyorovna	
Tijorat banklari fond bozoridagi aksiyalar narxini o'zgarishini ebo moduli orqali aniqlashning ekonometrik tahlili.....	769
Yuldoshova Manzura Ollashkurovna	
Organizational mechanism of sustainable development of the tourism industry, role and application of technologies.....	780
Sayfutdinov Shuxratjon Sultonovich	
Banklarda risklarni diversifikatsiyalashning mohiyati va ahamiyati	787
Baxriddinov Sharofiddin	
Davlat oliy ta'lim muassasalarida daromad va harajatlarning o'zaro mutanosibligi.....	793
Gafurov Anvar Bazarbayevich	
To'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarning O'zbekiston iqtisodiyotiga ta'siri: tahlil va istiqbollari.....	799
Raxmanov Bekzod Ibragimovich	
Инновационный и развивающий менеджмент в сфере услуг	803
Ахтимова Моҳигул Эркиновна	
Ishsizlarni kasb-hunarga o'qitish asosida raqobatbardoshligini oshirish	807
Bakiyeva Iroda Akbarovna	
Dehqon xo'jaliklarida yetishtirilgan grek yong'og'ini iste'molchilarga yetkazib berish yo'llari	811
Inobatov Abror Boshlarovich	
Комплаенс и риск менеджмент в международных гуманитарных организациях	817
Мухамеджанов Баходир Кахрамонович	
Ipakchilik korxonalarida innovatsion faoliyatni boshqarishning o'ziga xos xususiyatlari.....	822
Aliyeva Nodiraxon Abdumalikovna	

Soliqlarning yig'iluvchanligi va unga ta'sir etuvchi omillar tahlili.....	826
Abdurasulov Alisher Abdurasulovich	
Soliq islohotlari: u qanday bo'lishi kerak?	831
Hotamov Alisher Farxodovich	
Анализ операционных процессов экспорто-ориентированных хлопково-текстильных кластеров.....	837
Джурбаев Отабек Джурбаевич	
Ish bilan bandlikni sifat xususiyatlari asosida baholashga zarurat: ilmiy-nazariy yondashuvlar	842
Qurbonov Samandar Pulatovich	
Technology of Formation of Profession-Oriented Communication Competences in Training of Future Specialists in Higher Education Institutions.....	848
Rajapov Sulaymon	
Improving The Methodology of Developing Professional and Communicative Skills in Future Economists (In the Case of Teaching English).....	852
Samandarova Nargiza	
Sanoat mahsulotlarining raqobatbardoshligini oshirishda innovatsion texnoparklardan foydalanish muvaffaqiyatiga ta'sir etuvchi omillar.....	860
Sobirxonov Akbarxon Aziz-o'g'li	
Oziq-ovqat sanoati korxonalarida investitsion salohiyatni shakllantirishning mazmuni va ahamiyati	865
Xamrayev Nodirbek Ravshanovich	
O'zbekistonning moliyaviy siyosati: tarkibiy tuzilishi va tahlili	872
Jabborova Dilafuz Sodiq qizi	
Institutsional islohotlarni chuqurlashtirish sharoitida lizing investitsiyalarini rivojlantirishning nazariy-uslubiy jihatlari	879
Axmediyeva Aliya Toxtarovna	
Hududlar rivojlanishini ta'minlashda erkin iqtisodiy zonalarining ahamiyati.....	885
Salomat Norova	
Yo'lovchi tashish xizmatlari sohasida korxona faoliyatini strategik rejalashtirishga ta'sir etuvchi omillari tahlili.....	889
Abarov Mashxurbek Ismonaliyevich, Pulatova Gulchexra Erkinovna	
Anderrayting xizmatining AQSh sug'urta bozorida tutgan o'rni	895
Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotlarni tuzishda aktivlarni qadrsizlanishga tekshirish.....	900
Tojiyev Behzod Bekmurod o'g'li	
Yangi O'zbekiston iqtisodiyotida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish – muhim yo'nalish.....	904
Dushaboyev Mirjalol	
Recreational potential of Uzbekistan and prospects for the development of wellness tourism in the country.....	912
Amonboyev M., Shaymanova Nigora Yusupovna	
Yashil marketing: tushunchasi, mohiyati, kelib chiqishi, muammolari va istiqbollari	916
G'anieva Madina Bunyodali qizi, Ziyayeva Muhtasar Mansurdjanovna	
Innovatsion menejment va raqamli transformatsiyalarni joriy etishning metodologik asoslari.....	923
Quldoshev Asliddin Tursunovich	
Lizing munosabatlarini rivojlantirishda raqamli marketing strategiyalari.....	928
Yusupova Feruza Yo'ldosheva	
Analysis of the Transformation and Development Trends of the Higher Education System in Uzbekistan.....	934
Zufarova Nozima Gulamiddinovna	
O'zbekiston investitsiya muhitini yanada yaxshilash va uning jozibadorligini oshirish.....	940
Oybek Elmuratov	
Sifatli ta'lim uchinchi renessansning poydevori sifatida: xorijiy tajriba va tavsiyalar	943
Zafar Jumayev Ikromiddinovich	

SIFATLI TA'LIM UCHINCHI RENESSANSNING POYDEVORI SIFATIDA: XORIJIY TAJRIBA VA TAVSIYALAR

Zafar Jumayev Ikromiddinovich

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat xizmatini
rivojlantirish agentligi Buxoro viloyat filiali rahbari

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston ta'lim tizimidagi islohotlar, jahon ta'lim tizimi tajribalari, jumladan, Yaponiya, Germaniya va Singapur ta'lim tizimi haqida ma'lumotlar berilgan. Ushbu davlatlardagi ta'lim tizimi, ularning o'ziga xos jihatlari, rivojlanish mexanizmlari o'rganilgan va O'zbekistonda raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash maqsadida ilg'or xorijiy tajribalar tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: kadr, ta'lim, ta'lim tizimi, Yaponiya, Germaniya, Singapur, maktab, renessans, akademik, texnik maktab, oliy ta'lim, natija.

Abstract: This article provides information on reforms in the education system of Uzbekistan, based on the experience of the world education system, including the education system of Japan, Germany and Singapore. The education systems in these countries, their features, development mechanisms were studied and advanced foreign experience was analyzed for preparing of competitive personnel in Uzbekistan.

Key words: education, education system, Japan, Germany, Singapore, preschool, school, renaissance, academic, technical school, higher education, personnel, result.

Аннотация: В данной статье представлена информация о реформах в системе образования Узбекистана, на основе опыта мировой системы образования, в том числе системы образования Японии, Германии и Сингапура. Были изучены системы образования в этих странах, их особенности, механизмы развития и проанализирован передовой зарубежный опыт для подготовки конкурентоспособных кадров в Узбекистане.

Ключевые слова: образование, система образования, Япония, Германия, Сингапур, дошкольное учреждение, школа, ренессанс, академическое, техническое училище, высшее образование, кадр результат.

KIRISH

Bugungi kunda O'zbekiston demokratik, ijtimoiy-iqtisodiy jadal o'zgarishlar, keng imkoniyatlar va amaliy ishlar mamlakatiga aylanib bormoqda. Davlatimiz o'z oldiga aniq maqsadlar qo'yib, unga erishish yo'lida jadallik bilan keng qamrovli ishlarni olib bormoqda. "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi"da davlatimizning ushbu yillarga mo'ljallangan aniq maqsadli vazifalari hamda erishilishi lozim bo'lgan ko'rsatkichlari belgilab berilgan. Bu davlat boshqaruv tizimini takomillashtirish, ijtimoiy sohani rivojlantirish, yuqori iqtisodiy o'sishni ta'minlash, energetika sohasini isloh qilish bo'lmasin barchasi aslida inson resurslarini rivojlantirish orqali amalga oshiriladi ^[1].

Hozirgi murakkab va shiddat bilan rivojlanib borayotgan zamonda inson kapitaliga bo'lgan talab oshib boraveradi. Inson kapitalini rivojlantirmasdan turib, hech bir sohada yuksak maqsadlarga erishib bo'lmagligini bugungi jarayonlar yaqqol ko'rsatib turibdi. Inson kapitalini shakllantirish va rivojlantirish bevosita ta'lim tizimini rivojlantirish, isloh qilish orqali amalga oshiriladi.

Bugungi keskin raqobatchilik va iqtisodiy globallashuv sharoitida oliy ta'lim tizimida tayyorlanayotgan kadrlarning tayyorgarlik sifati, ularning salohiyati va raqobatbardoshligini oshirish kabi masalalar o'tkir muammoga aylanmoqda. Buning ustiga, mamlakatimiz ta'lim tizimida kadrlar tayyorlashning erishilgan darajasi xalqaro maydonda e'tirof etildi, degan fikr-mulohazalar bilan chegaralanib qolmasdan, uning sifat jihatlari yanada oshirish yo'lida to'xtab qolmasligimiz, bu boradagi ishlarimizni yanada yangi bosqichga ko'tarishimiz lozimdir. Mazkur masalalar bugungi kunda oliy ma'lumotli kadrlarga nisbatan mehnat bozorida yuzaga kelgan vaziyat, xalqaro globallashuv jarayonlari kuchayishi natijasida innovatsion iqtisodiyotni barpo etish yo'lida bajarilishi lozim bo'lgan chora-tadbirlar natijasida o'ta muhim ahamiyat kasb etadi.

METODOLOGIYA

Ta'lim tizimini boshqarish jarayonida "Kelajakning raqamli sanoatini yaratish" – inson kapitalini rivojlantirish darajasini oshirish orqali mamlakatni raqamli transformatsiyasini ishga tushirishni, ta'limda tezkor sur'atlarda raqamli o'zgartirishni talab qiladi. Shu bilan birga, ta'lim jarayonida tadqiqotga asoslangan yondashuvdan faol foydalanish lozim va bu bilan ilmiy tadqiqotda talabalarning ko'nikmalarini rivojlantirish va kreativ qobiliyatlarini va ijodiy fikrlashlarini shakllantirish mumkin ^[8].

Mamlakatimiz tarixidan ma'lumki O'zbekiston zamini qadimda ikki buyuk uyg'onish davriga – birinchi (ma'rifiy – IX-XII asrlar) va ikkinchi (Temuriylar – XIV-XV asrlar) renessansga beshik bo'lgan. Har ikki davrda ham siyosiy barqarorlik ilm-fanning rivojlanishiga imkoniyat yaratgan. Ushbu davrlarda buyuk ajdodlarimiz diniy va dunyoviy yo'nalishlarda katta ishlarni amalga oshirdilar. Ularning me'rosidan hozirgi kunga qadar dunyo ilm-fanida foydalanishlari bejizga emas. Bu sohada "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi"ning ham IV yo'nalishi "Adolatli ijtimoiy siyosat yuritish, inson kapitalini rivojlantirish", deb nomlanib, ushbu yo'nalishda amalga oshirilishi zarur bo'lgan vazifalar va asosiy ko'rsatkichlar ko'rsatib berilgan.

Shuningdek, mamlakatimizda ta'limni rivojlantirish borasida bir qator yirik ishlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, 2020-yil 23-sentyabrda O'zbekistonning yangi tahrirdagi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni qabul qilinib, mazkur Qonun jahon standartlaridan kelib chiqqan holda sohadagi keng qamrovli munosabatlarni tartibga solishga qaratilgan. Ayni paytda, aytish joizki, har qanday davlatda ta'limni rivojlantirmay turib davlatni rivojlantirib bo'lmaydi. Bu borada har ikki yo'nalish bir-biriga uzviy bog'liq hisoblanadi.

Ta'lim tizimini xalqaro qamrovda ko'radigan bo'lsak, ushbu soha hozirda jahon amaliyotida ham jadallik bilan rivojlanib bormoqda. Ta'lim nafaqat nazariy bilimlar berishi bilan, balki har bir o'quvchining iqtidorini yuzaga chiqarishga, ularda amaliy ko'nikmalarni shakllantirish kabi yo'nalishlarda o'zgarib bormoqda. Zero, davlatimiz rahbari Shavkat Mirziyoyev bizga miqdor emas sifat kerak, bunga erishish uchun esa xorij tajribasini yaxshilab o'rganish zarur. Qaysi davlat kadrlar tayyorlashga alohida e'tibor qaratsa, o'sha yutadi, ilmiy asoslangan tajriba asosida kadrlar tayyorlash tizimini yo'lga qo'yish eng muhim vazifamizdir, deya ta'kidlab o'tdilar. Bu borada bir qancha xorijiy davlatlar tajribalaridan misollar keltirish mumkin ^[3].

TADQIQOT NATIJASI

Rivojlangan davlatlar orasida Yaponiya ta'lim tizimi o'ziga xos xususiyatlarga ega. Yaponiya ta'lim tizimida "iqtidorli o'quvchi" tushunchasi mavjud emas, chunki har bir o'quvchining qaysidir sohada iqtidori mavjud. Yaponiya ta'lim tizimi maktabgacha ta'lim, boshlang'ich maktab, kichik o'rta maktab, yuqori o'rta maktab hamda oliy ta'limni qamrab oladi. Yaponiyada 6 yoshdan 15 yoshgacha bo'lgan bolalar uchun ta'lim majburiy hisoblanadi. Yana eng e'tiborli jihatlaridan biri boshlang'ich maktablarda o'qituvchilar bolalarni tanqidga, o'z xulqining yomon jihatlarini, maktabdagi kamchiliklarni tanqid qilishga o'rgatishadi. Bundan ko'rinib turibdiki o'qituvchi faqat ta'lim berish bilan cheklanib qolmasdan, bolaning har tomonlama rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadi. Yana bir e'tibor qaratidan jihatlaridan biri Yaponiyada oliy ta'limga o'qishga kirish 2 bosqichda amalga oshiriladi. Dastlabki bosqichda yapon tili, matematika, fizika, kimyo, jamiyatshunoslik va tarix fanlaridan imtihon topshirishadi. Bunda eng asosiy fanlar ya'ni, matematika, fizika, va kimyo fanlarining qamrab olinishi, fikrimcha, yaponlardan kelajakda katta-katta ixtirolar qilinishi hamda "Nobel" mukofoti laureatlarining yetishib chiqishida asos bo'lib xizmat qiladi.

Shuningdek, Yaponiyada bolalar tarbiyasida onalarning roli va mas'uliyati juda kattadir. Ular farzandlarining aqlli, dono va mehnatsevar bo'lib o'sishlari uchun oila sulolasi va va davlat oldida o'zlarini mas'ul, deb hisoblashadi. Onalar uchun oilada tarbiya berishlariga yordamlashish maqsadida metodik qo'llanmalar va tavsiyanomalar hatto nashr etilgan.

Yaponiya ta'lim tizimi eng ilg'or AQSH, Buyuk Britaniya, Fransiya, Germaniya kabi davlatlarning ta'lim tizimining ijobiy jihatlaridan ijodiy o'zlashtirgan holda shakllantirilgan. Shu bilan birga, yapon xalqining milliy xarakterini ham qamrab olganligi sababli hozirda eng ilg'or ta'lim tizimiga ega davlatlardan biri hisoblanadi.

Jahon ma'rifat va ma'naviyat o'choqlaridan biri bo'lgan Germaniyada har bir fuqaro o'z shaxsini erkin rivojlantirish, o'z iqtidori, moyilligi va qobiliyatiga qarab maktab, o'qish joyi va kasb tanlash huquqiga ega. Bu mamlakat ildizi asrlarga borib taqaluvchi ilmiy maktablari, Gyote, Gegel, Betxovet, Nitshe, Eynshteyn singari olim va ijodkorlari bilan dunyoga mashhur. Nemislarga xos temir intizom, birso'zlik xislatlari aynan ta'lim dargohlarida shakllanadi.

Germaniyada maktab ta'limi boshlang'ich maktab, yo'nalish maktablari, asosiy maktab, real maktab, gimnaziya, umumiy maktab, maxsus maktab kabi maktab tiplariga bo'linadi. Boshlang'ich maktab ta'lim tizimining poydevori hisoblanadi. Boshlang'ich maktab va yo'nalish maktablarini tugatgan o'quvchilar asosiy maktab, real maktab yoki gimnaziya o'qishga qabul qilinadi. Asosiy maktabga real maktab va gimnaziya bormagan

barcha o'quvchilar qamrab olinadi. Bu o'quvchilar fanlardan yomon o'zlashtirishlariga qaramasdan kasbiy ta'lim olishga majbur bo'lishadi, ya'ni kasbga o'rgatiladi. Real maktablarda yuqori darajali kengaytirilgan umumiy ta'lim beriladi va o'quvchilarni mustaqil fikrlash, mas'uliyatni his etish, insonlarga rahbarlik qilish ko'nikmalariga yuqori talab qo'yiladigan kasb egalari bo'lishlari uchun tayyorlanadi. Gimnaziyalarda gumanitar, tabiiy fanlar va xorijiy tillar chuqur o'rgatiladi. Gimnaziya – oliy ta'limga tayyorgarlikning hal qiluvchi bosqichidir. Gimnaziyaning imtiyozli shahodatnoma bilan tugatgan o'quvchilar oliy ta'limga imtihonsiz qabul qilinadilar. Ammo imtiyozli shahodatnoma olish oson emas. Bundan ko'rinib turibdiki barcha fanlardan a'lo darajada o'qish talab etiladi [6].

Jahon ta'lim tizimida yetakchiga aylanib borayotgan Singapurda ta'lim tizimi bir qancha o'ziga xos xususiyatlarga ega. Bu davlatda ta'limni hayotga tayyorlash emas, balki hayotning o'zi, deb qaraladi. Singapurdagi ta'limning o'ziga xos jihatlaridan yana biri mamlakatda ta'lim tili xitoy tili bilan bir vaqtda ingliz tilida ham olib boriladi. Mamlakatning sobiq bosh vaziri Li Kuan Yu mamlakatning jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashishi oson kechishi uchun kundalik muloqotda ingliz tilidan foydalanishni taklif qilganidan keyin ta'lim tizimida ham bu o'zining ta'sirini ko'rsatdi.

Singapur ta'lim tizimi bunday yuksalish darajasiga kelgunga qadar uchta ta'lim bosqichini bosib o'tgan. Dastlabki bosqich 1959-1979-yillarni o'z ichiga olib, bu davrda barcha ta'lim dasturlari standartlashtirildi, maktablarda ingliz tili asosiy o'qitish tili sifatida tanlandi. Shu davrda mamlakatda 83 ta yangi maktablar qurildi, oliy ta'limni rivojlantirishga e'tibor qaratildi. 1979–1997-yillarni o'z ichiga olgan ikkinchi bosqichda ta'limning sifatiga e'tibor qaratildi. Maktablarda sinflar bolalarning qobiliyatiga qarab ixtisoslashtirila boshlandi. Texnik ta'limga e'tibor qaratilib, maktablarda texnik fanlar joriy etilib, texnik ta'lim instituti tashkil etildi.

1997-yildan ta'lim tizimidagi mavjud imkoniyatlarni "pullash" davri boshlandi. Ko'proq mablag' evaziga yaxshiroq ta'lim olish imkoniyati yaratildi. Shuningdek, 2008-yildan maktablardagi ommaviy ta'lim bekor qilinib, fuqarolar butun hayoti davomida ta'lim olishi mumkin bo'lgan individual ta'lim dasturlariga yo'l ochildi. Oliy o'quv yurtlari talabalari uchun o'qish pulini to'liq qoplaydigan "Edusave" ta'lim grantlari tizimi joriy etildi. Bir so'z bilan aytganda, Singapurda do'stona (ingliz va xitoy tillarida o'qitish), yosh avlodga puxta bilim berish, aholining barcha qatlamlari uchun davlat tomonidan kafolatlangan ta'limni joriy etish hamda har bir o'quvchiga alohida e'tibor qaratish kabi omillar asosida zamonaviy ta'lim tizimi shakllantirildi [4].

Singapurda barcha o'quv muassasalari Xalq ta'limi vazirligi tomonidan nazorat qilinadi. Singapurda xususiy maktablar ham mavjud bo'lib, ushbu maktablarning faoliyatini ham Xalq ta'limi vazirligi nazorat qiladi. Singapurda davlat budjetining 20 foizga yaqin qismi ta'lim tizimiga ajratiladi. Buning natijasida davlat ta'lim muassasalarida o'quv jarayonlari sifatli tashkil etiladi. Shuning uchun mahalliy aholi o'z farzandlarini ko'p ham xususiy maktablarga qo'yavermay, aksincha farzandini barcha sharoitlarga ega davlat maktablarida o'qitishni afzal ko'rishadi.

Singapurda ta'lim tizimida e'tibor qaratish mumkin bo'lgan yana bir jihat shuki, ta'lim vazirligi o'rta maktab bitiruvchilari orasida eng iqtidorlilarini o'qituvchilikka tanlab oladi. Ular talabaligidayok o'qituvchi oyligining 60 foizi miqdoridagi stipendiya olishadi. Shuningdek, Singapur maktablarida yangi, yosh pedagoglar tajribali o'qituvchilarga birlashtirilib, tom ma'noda ustoz-shogird tizimi yo'lga qo'yilgan. Eng muhimi o'qituvchilarga davlat xizmatchisi, davlatning eng ishongan, suyangan kishisi sifatida qaraladi.

Singapur 1995-yildan buyon matematika va tabiiy fanlar TIMSS bo'yicha xalqaro bilimlar imtihonida dunyodagi eng yaxshi natijalarni ko'rsatib kelmoqda. Shuningdek, PIRLS tadqiqotida (Ifodali o'qish yutuqlarini o'rganuvchi tadqiqot) Singapur aholisining savodxonligi dunyodagi eng yuqori ko'rsatkichlarni qayd etmoqda. Ushbu natijalar bevosita Singapur davlatchiligidan rivojiga o'zining katta ijobiy ta'sirini ko'rsatmoqda.

TAHLIL

Ta'lim tizimini rivojlantirishga, uni zamonaviy tendensiyalar asosida tashkil etishga e'tibor qaratgan davlatlarda iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanish jadallik bilan amalga oshadi. Ta'lim tizimi rivojlanmagan davlatlarda esa har tomonlama rivojlanish sekinlik bilan bo'ladi. Bunga misol sifatida bir xil imkoniyatlarga ega biz yuqorida o'rgangan Singapur hamda Filippin davlatlarini keltirish mumkin.

XULOSA

O'zbekistonda ham ta'lim tizimini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilyapti. Xususan, 2023 yil davlatimiz rahbari tomonidan "Insonga e'tibor va sifatli ta'lim yili", deb e'lon qilinishi bu boradagi ishlarni yanada jadal-lashtirilishini anglatadi. Davlat ta'limi tizimini rivojlantirish maqsadida yangi darsliklar ustida ishlar olib borilyapti, Prezident maktablari va boshqa ixtisoslashgan maktablarning tashkil etilishi bu sohaga katta e'tibor qaratilayotganligining yaqqol namunasi hisoblanadi.

Shuning bilan birga biz yurtimizda "Uchinchi renessans"ga poydevor qilishimiz uchun ensiklopedist olimlarni yetishtirib chiqarishimiz zarur. Buning uchun maktablarda va oliy ta'lim muassasalarida aniq fanlar

va tabiiy fanlarga katta e'tibor qaratish zarur, deb bilaman. Shuning bilan birga yuqorida ko'rib o'tgan davlatlarda texnik fanlarga ham alohida yo'nalish sifatida qaralgani alohida e'tiborga olinishi zarur. Har bir yangilikni yaratish uchun ham barcha fan yo'nalishlarini mukammal egallagan, ularni bir-biri bilan bog'lay oladigan eng yaxshi mutaxassislar, olimlar amalga oshirishi mumkin. Faqatgina bir tomonlama rivojlanish orqali yangiliklarni yaratish juda ham qiyin bo'lishi mumkin.

Ta'lim tizimini amaliyot bilan kengroq bog'lanishini ta'minlash lozim. Germaniyada har bir maktabda fanlar amaliyot bilan bog'lab o'rganiladi. Nazariyot amaliyot bilan bog'langanda ishlab chiqarishdagi muammolar fan yutuqlari orqali yechilish tizimi yaratiladi.

Eng muhim tomonlaridan yana biri davlat xizmatiga ham sifatli kadrlar kirib kelishi ta'minlanadi hamda o'zaro bog'liq ravishda davlatning rivojlanishida o'zining ijobiy natijasini ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev raisligida 2019-yil 23-avgust kuni xalq ta'limi tizimini rivojlantirish, pedagoglarning malakasi va jamiyatdagi nufuzini oshirish, yosh avlod ma'naviyatini yuksaltirish masalalariga bag'ishlangan videoselektor yig'ilishidagi nutqidan.
2. Anvar Xo'jayev, Singapur ta'lim tizimi: jahon maorifida yetakchi brendga aylangan, Ma'rifat gazetasi, 11.01.2019.
3. Вулфсон Б.Ф. Сравнительная педагогика. – М.: "Просвещение", 2003 г.
4. Friedrich Scheuermann and Francesc Pedty "Assessing the effects of ICT in education "Indicators, criteria and benchmarks for international comparisons". Retrieved 20.01.2016 from <http://www.csu.edu.au>
5. Ikromov A.B., Maxmudov S.Y., Anorqulova G.M. Germaniya: Ta'lim, ilm-fan (metodik qo'llanma) Kasb mahorati jurnali. –2004-yil. –2 son.
6. A.Nosirov. Fransiyada ta'limsifatiqanday nazorat qilinadi? "Boshlang'ich ta'lim" jurnali. –2019-yil. –12-son.
7. PISA. <http://www.education-medelle.com> (Xalkaro monitoring tizimining PISA dasturi). –Retrieved 18.09.2016.
8. Самиева Ш., Нарзуллоева Ф. Oliy Talimda Strategik Fikrlash Va Kreativ Boshqarish Asosida Talimni Tashkil Etishning Muhim Yonalishlari: Samiyeva Shaxnoz Xikmatovna, pedagogika fanlari nomzodi, Buxoro muhandislik-texnologiya instituti dotsenti Narzulloyeva Feruza Fatulloyevna, Buxoro muhandislik-texnologiya instituti mustaqil tadqiqotchisi // Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал. – 2022. – №. 1. – С. 163-177.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 2

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.